

גישות מקרבות

גישות מקרבות בבתי הספר קיבלו את השראתן מהתפישה ומהישום של הצדק המאחה, המדגיש את תיקון הנזק שנגרם לאנשים ולמערכות יחסים במקום להטיל אשמה ולגזור עונש.

ערכי היסוד יוצרים תפישה של כבוד, שיתוף, נטילת אחריות אישית, מחוייבות במערכות יחסים, הגינות, אי-שיפוטיים, שיתוף פעולה, העצמה וביטוי רגשי.

כישורי היסוד כוללים הקשבה, יצירת דיאלוג לפתרון בעיות, הבעת רגש והקשבה לרגש וכן העצמת הפרט כדי שייקח אחריות על בעיותיו.

התהליכים ושיטות העבודה כוללים התערבויות כאשר התרחשה פגיעה, כגון תחקור מקרב (במקרים מסוימים, הוועדויות-מסדרון), גישור (מיני-הוועדויות), הוועדויות קהילתיות (גישור קבוצתי ו/או מעגלים לפתרון בעיות). אולם ישנם גם תהליכים ושיטות שעוזרים למנוע פגיעות וסכסוכים, אשר בונים תחושה של שייכות, של ביטחון ושל אחריות חברתית. תהליכים אלה כוללים 'זמן מעגלי' ופדגוגיה מקרבת (מורים המדגימים את הערכים והכישורים הללו ויוצרים הזדמנויות לפיתוח שלהם בקרב התלמידים, בכל נושא שנלמד).

גישה מתקנת לסכסוכים או להתנהגות בלתי הולמת מורכבת מהצגת ארבע שאלות מפתח:

1. מה קרה?
2. מי נפגע/הושפע?
3. כיצד נוכל לערב את כל מי שנפגע כדי להתקדם בתהליך?
4. כיצד יוכלו כל הנוגעים בדבר להתנהג אחרת בעתיד?

הגישה המקרבת מבוססת על האמונה כי האנשים המתאימים ביותר לפתור סכסוך או בעיה הם האנשים המעורבים ישירות, וכי פתרונות שנכפים מבחוץ הם פחות יעילים, פחות חינוכיים ויש סבירות נמוכה שיכבדו אותם.

כדי לעסוק בגישה מקרבת לגבי סכסוך וכדי לאתגר התנהגות, אנשים זקוקים לרכוש השקפות וכישורים מסויימים. הכשרה כזו עשויה לפתח גם כישורים מקרבים וגם השקפה תואמת.

הדבר יכול לסייע למשתתפים לזהות מגוון של יישומים לכישורים הללו, אשר יענו על הצרכים של קהילת בית הספר כולה. המטרה המוצהרת של ההכשרה ושל הפרויקט היא לבנות קהילת בית ספר חזקה, בטוחה, שופעת כבוד הדדי ומעניקה מקום לכל חבריה, שבה כולם נשמעים וחשים מוערכים.

היתרונות הפוטנציאליים של הגישות המקרבות בבית הספר כוללים:

- סביבה בטוחה ואכפתית יותר; סביבת הוראה ולמידה יעילה יותר

- מחויבות גדולה יותר מצד כולם להקשיב זה לזה
- הפחתה בבריונות ובסכסוכים בין-אישיים אחרים
- מודעות גדולה יותר לחשיבות ההתחברות של הצעירים בחברה; הצורך להשתייך ולחוש מוערכים על ידי חברים ומבוגרים משמעותיים
- דגש רב יותר על תגובות להתנהגות בלתי-הולמת, המנסות לקרב מחדש ולא לגרום להתרחקות רבה יותר של הצעירים
- הפחתה בהרחקת תלמידים מבית הספר לתקופות מוגבלות ולצמיחות
- אמונה מוגברת ביכולתם של הצעירים לקחת אחריות על הבחירות שלהם, ומתן הזדמנויות רבות יותר ללקיחת אחריות זו.

אנו מעודדים את בית הספר להיווכח כיצד הגישות והתהליכים המקרבים, כמו פיסות של תצרף (פאזל) המתחברות יחדיו, יוצרים התייחסות שלמה ועקבית בבית הספר כלפי בניית מערכות יחסים וניהול סכסוכים. אנו מעניקים תמיכה ויעוץ, כיצד לשלב את כל המרכיבים הללו בתכנית הפיתוח של בית הספר, ומציעים גם הכשרה מקיפה הכוללת את כל המרכיבים שצוינו לעיל.

תיחקור משלב, נקודת ההתחלה של כל התהליכים המקרבים, כרוך בהקשבה פעילה ולא-שיפוטית. ניתן להשתמש בתהליך לגבי אדם אחד, כדי לעזור לו לחשוב על הסיטואציה ולמצוא דרכים לקדם את עצמו בעצמו. התהליך יעיל גם לפני פגישות פנים-אל-פנים של כל הצדדים, וגם תוך כדי הפגישות הללו.

דיון מקרב בסיטואציה מאתגרת, לרוב בין אדם כוחני לבין אדם חלש יותר. הכישורים הנדרשים כוללים הבעת רגשות והקשבה לרגשות ולצרכים, והבנה מדוע כל אחד מן הצדדים פעל כפי שפעל.

גישור – שימושי כאשר הן X ו-Y מאמינים כי הצד השני הוא מקור הבעיה. המגשר נותר ניטרלי, ומסייע לשני הצדדים להתייחס אל הבעיה כאל בעיה משותפת שזקוקה לפתרון משותף. הגישור יכול להיעשות על ידי תלמידים שהוכשרו לכך, בני אותו גיל.

גישור פוגע/נפגע – שימושי כאשר מישהו מודה כי פגע באחר, ושני הצדדים מסכימים לבדוק כיצד ניתן לתקן את הנזק, בעזרת מגשר ניטרלי.

שימוש ב**מעגלים** לשם בניית צוות ולפתרון בעיות מאפשר לקבוצה להכיר את חבריה ולפתח כבוד הדדי, אמון ואכפתיות.

הוועדות מקרבת, הכרוכה בהפגשת כל מי שהודו שפגעו עם אלה שנפגעו, מטרתה שכל אחד יבין את נקודת המבט של הזולת כדי להגיע להבנה מוסכמת שתתקן את הנזק, עד כמה שניתן.

לעיתים קרובות מביא כל אחד מהצדדים תומכים משלו, בדרך כלל כאלה שהיו בעצמם מעורבים באירוע, ומעוניינים להביע דעה מנקודת מבטם האישית.

דוגמה : מ – מתאם, ק – קורבן, פ – פוגע, א – אמא, ב – אבא, ח – אח, X – משתתף רלוונטי אחר.

קבוצת דיון משפחתית (קד"ם) – שימושית כאשר נחוצה תכנית תמיכה לצעיר או למשפחתו לשם יצירת שינויים. את קבוצות הדיון המשפחתיות מכוונים מתאמים עצמאיים בדרכים ניטרליות. המפגש מתנהל בשלושה שלבים. הוא מתחיל כשאנשי המקצוע חולקים את פרטי המקרה עם בני המשפחה ומייעצים בעניין האפשרויות לעזרה בעתיד. בהמשך מקבלים בני המשפחה זמן לדיון בינם לבין עצמם, כדי להציע תכנית שתקדם את הילד. בסוף המפגש חוזרים אנשי המקצוע העיקריים עם המתאם, כדי לשמוע ולתעד את התכנית המשפחתית ולקבוע הסדרים לשם פיקוח ומעקב עליה.

במקרים מסויימים ניתן להקדים לתהליך זה היוועדות מקרבת.